

Stäppens store medicinman var från Huddunge!

Artikelns första del var införd i marsnumret av EÖM-nytt.

Född i Hattin Sum

I den lägenhet på Tegnérgatan i Uppsala där Joel Eriksson bodde under sina sista 40 år bor idag Vera Eriksson, Joel och Annes yngsta barn. Hon föddes 1927 på en plats som heter Hattin Sum och dit missionsstationen i Hallong Osso flyttades samma år.

– Den kinesiska inflyttningen söderifrån gjorde att mongolerna som missionen var inriktad på flyttade längre norrut och då flyttade även vår station, säger Vera Eriksson, för övrigt det enda av de tre erikssonska barnen som inte blev missionär.

I Hattin Sum tillbringade Vera sju år av sin barndom. Under en lång period var hon det enda svenska barnet på stationen, då hennes syskon fått stanna kvar i Sverige för att gå i skola.

– Jag tillbringade mina första skolår i en skolbänk inne på min mosters kammare, minns Vera. Moster Vivan, som också var mongolmissionär, och mamma var mina lärare.

Alla hennes lekkamrater var mongoliska barn och hon kunde förstås tala mongoliska flytande. Ibland träffade man missionärsfamiljerna på de andra två svenska mongolmissionsstationerna som byggts upp i samma område under 1920-talet.

Med bil till stäppen

1933 hade familjen Eriksson varit hemma på sin andra sverigevistelse under sina dittills 20 år som mongolmissionärer. Nu lämnade man fosterlandet med bil, en Ford som stuvades full med bagage. Resan gick genom Tyskland där nazisterna just tagit

makten och trupper av ”brunskjortor” syntes överallt och över Alperna till Italien som då regerades av fascisterna under Mussolini.

– I Genua lastades bilen på skeppet som skulle ta oss till Kina, berättar Vera Eriksson som då var sex år gammal.

Väl framme körde Joel Eriksson genom Peking, förbi Kinesiska muren och på den dåliga vägen över det branta Kalganpasset, uppfarten till den mongoliska högplatån där stäppen, ”gräsländet” som missionärerna ibland sa, breder ut sig.

Mångsidig missionär

Joel Eriksson var en mycket mångsidig man. Först och främst ”medicinmannen”, amatörläkaren som botade eller lindrade många mongolers lidanden, men även förkunnaren som försökte sprida Guds ord till det folk som med missionärernas ord var bundna i lamaismens hårda bojar. Och han var odlaren som fick rabarberna att prunka i halvöknen, bilmekanikern och chauffören som löste alla missionsstationens tekniska och praktiska problem. Dessutom en flitig och skicklig filmare och fotograf. En stor del av hans imponerande fotosamling finns för övrigt bevarad på Carolina Rediviva.

– Pappa var en väldigt ödmjuk person som aldrig brusade upp eller blev irriterad, minns Vera Eriksson.

I SF-journalarkivet finns en gammal missionsfilm där Joel Eriksson själv berättar om både missionens arbete och mongolernas liv och seder.

”Mongolen kan verka klumpig och smutsig men lär man väl känna honom lär man sig att älska honom”, avslutar Joel Eriksson journalfilmen. Han var alltid angelägen om att ge en positiv bild av landet och folket i vilket han verkade, även om man förstås fördömde områdets förhärskande religion lamaismen.

Hedins guide

Joel Eriksson var också vetenskapligt intresserad och under sina många resor i Inre Mongoliet samlade han både växter och etnografica av olika slag, samlingar som senare skänkts bland annat till Riksmuseet i Stockholm.

Missionären från Huddunge var också bekant med Sven Hedin som under sin sista stora expedition 1927-35 ibland besökte de svenska missionsstationerna och vars verksamhet han var mycket entusiastisk över. I en DN-artikel publicerad våren 1930 skrev Hedin:

”Genom sin verksamhet som läkare bland mongolerna hade Joel Eriksson vunnit en ryktbarhet som sträckte sig över väldiga vidder och han var föremål för infödingarnas kärlek, förtroende och beundran i så hög grad att till och med de kringstrykande rövarbanden lämnade honom i fred. Att förvärva honom som vägvisare, talesman och lots var som att äga en gisslan på vår lilla eskader av två bilar.”

Joel Eriksson var i slutet av 1929 anlitad som Hedins guide på en 112 mil lång resa som gick till olika lamakloster i regionen.

”Genom sin verksamhet som läkare bland mongolerna hade Joel Eriksson vunnit en ryktbarhet som sträckte sig över väldiga vidder och han var föremål för infödingarnas kärlek, förtroende och beundran...”

Från Hattin Sum till Uppsala

1937, efter 23 år i Mongoliet, har familjen Eriksson bestämt sig för att flytta hem från "ödelandet". Uppsala blir den nya hemstaden. Joel som avslutat översättningen av Lukas- och Johannevangelierna till mongoliska lämnar ett Inre Mongoliet som nyligen ockuperats av japanerna och hemresan går via Transsibiriska, genom "den grå vardagens gudlösa Ryssland", vars härskare då hette Stalin. Världskriget står för dörren!

Efter det japanska anfallet på Pearl Harbor 1941 blir ockupationsmakten allt mer aggressiv mot de kvarvarande svenska missionärerna på stäppen. Mellan 1942 och 1944 tvingas samtliga stationer stängas och de överges på obestämd tid.

Fruktlösa sista försök

In i det sista försökte Svenska Mongolmissionen att hålla sig kvar på sitt missionsfält.

1947, när världskriget var över, reser Joel Eriksson tillsammans med en grupp nya missionärer (bland dem hans son Paul) med missionsflygplanet Ansgar till Kina för att säkra en fortsatt närvaro bland mongolerna. Men det gick inte bra, några missionärer kunde aldrig återvända.

Vid Maos maktövertagande 1949 stängs Inre Mongoliet helt. Under kulturrevolutionen på 1960-talet förstörs det som då var kvar av de tre svenska missionsstationerna.

Mongolmissionen bestämmer sig i början av 1950-talet att liksom många andra fd missioner i Kina flytta verksamheten till Japan där ockupationsmakten USA uppmuntrar kristen mission.

Först i slutet av 1980-talet kan de av Mongolmissionens missionärer som lever kvar och deras barn börja ta sig in och återbesöka de platser där de i många år bodde och arbetade.

Glömde aldrig Mongoliet

Under sin långa tid som pensionerad missionär i Uppsala fortsatte Joel Eriksson att oförtrutet arbeta för sin gamla missionsorganisation, bl a som dess chefstjänsteman. Han sörjde djupt att Mongoliet och hela Kina stängts för kristna missionärer och längtade i hela sitt liv tillbaka till den stäpp där han gett och fått så mycket kärlek.

- Mongoliet var både hans och mammas liv, säger dottern Vera.

Joel Eriksson dog i Uppsala 1987, nästan 97 år gammal. Hans hustru Annie gick bort ett år tidigare.

Mats Carlsson Lénart

Familjen Eriksson försjunken i det svenskt ombonade vardagsrummet på ödelandsutposten Hattin Sum i Mongoliet. Fr.v. Vivan Almquist (Annie Erikssons syster), Svea, Joel, Vera och Annie Eriksson. Foto: Joel Eriksson / Carolina